

ИЗЛАЗИ
четвртком и недељом

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНА

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату примају све поште
у Србији и иностранству.

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Уредништву „Звезде“
Кнежев Споменик бр. 9.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИИ.

Уредник: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 15 ПР. ДИИ.

РОБ И БУЛБУЛ

(ИЗ ПЈЕСАМА „АШИКЛИЈА“)

У хаз-багчи Али-бега
Румена је ружа цвала,
А у двору кћи Фатима
Јединица њевовала.

Са далеких јужних страна
Долећео булбул мали,
А са њиме ђузел-момче,
Ког су бједним робом звали.

Булбул пао у хаз-багчу,
За ружом му севдах план'о,
Бједног роба занијело
Дилбер-Фате око врано.

И кад кара-акшам пале,
И све санком обавије,
Лахорић би к небу крено —
Двије песме — севдалије.

Два ашика: роб и булбул,
Булбул с ђула, роб с њимена
Славили су рајске чари
Два ланета у сну снена.

Јесен дође; густи облак
Сијак велом сунце крије,
Силап паша у двор стиже,
С њиме љута бура брије.

Паша у двор, бура љута
У хаз-багчу крила крену,
Паша узе дилбер-Фату,
Бура ружу — другу њену.

*

У хаз-багчи Али-бега,
На ружину све'лом грању
Задњи уздах булбулића
Диз'о се је кроз ноћ тавну;

А под ружом на њимену,
Под пенџером дилбер-Фате,
Гласнуо је живот роба
Гледећ њене китне свате.

Буна у септембру 99.

Осман А. Ђикић.

Ђузел — лијеп, севдах — љубав, кара акшам — мркла ноћ,
севдалија — љубованка, ашик — заљубљеник, сијак — при, њимен —
бусен, пенџер — прозор

ДОПИСНИК ИЗ ҚАСАБЕ

— ПРИПОВЈЕТКА —
СВЕТ. РОРОВИЋА

(СВРШЕТАК)

— Остави се, јадап, Ћорава посла! — викну
поп. — Не фермам ја ни тебе ни другога.

И оде даље.

Председник само отхукну и отре зној са лица.

— Грдан је ови народни пос'о — рече сам за
се. — Нек ми сад кажу, да не радим, зачешићу ја
свакоме уста, ако жив будем... Само док пљунем у
длане, па да видиш чуда!

Затим опет погледа: како се ради у школи, а
по томе пође низ чаршију.

На путу се састаде са неким дућанџијама.

— Чујете! — рече им председник поверљиво,
— наредба је са суда, да ђецу у школу дајемо што
могли више. И наредба је, да идемо у цркву, а да
се оканимо механе.

— Кад је дошла наредба? — питају дућанџије.

— Дошла је јуче. Еле да се не шалимо с
главом, него да слушамо, јер суд је суд, а закон
је закон.

— Их, брате, незгода! — мрмљају дућанџије...

— Све је то лако и може се поднијет', ама да се
оканимо механе, то је бели мучно.

— Е, ето ја казах, — рече председник. —
Ама вас молим, да ово остане међу нама и да се
не чује даље.

— Неће, неће, — говоре они и одлазе, а јед-
нако се домишљају: коме би најприје ту тајну по-
вјерили.

Предсједник пође даље и дође до дошљакова, или сад боље рећи до дописникова дућана.

— Добро ј'тро, брате, — назва још са чаршије, правећи се, као да ништа не зна за допис.

— Бог ти помог'о, — одврати дописник некако достојанствено.

— Имаш ли, брате, хартије и буквара?

— Имам.

— Е, па одбаци ми двајестак буквара и тди хартије, па ћу пошље послати паре...

— Добро, — одговори дописник и осмјехну се. Предсједник такођер нађе за вриједно да се осмјехне и, пошто се још мало повртио по дућану, пође да надгледа мајсторе.

— Е, сад сам га добио! — говорио је он у себи. — Ако је он паметан и ја сам.. Хе, хе, ама није ни у мојој глави слама, него баш чисти мозак.

Па се и опет задовољно осмјехну, као да је свршио какав најтежи посао.

До неколико дана иза тога, кад је школа била уређена и готова, предсједник, тонећи се од задовољства, нареди, да се закоље једно јање, па позва и учитеља и општинаре, па чак и дописника на ручак.

— У туђем си мјесту, па да те мало почастимо. — вели он.

Дописник, који је толико дана готово само суха хљеба јео, радо и од свега срца одазва се предсједниковом позиву, те се сви састадоше у једној башчи близу касабе, гдје их је већ чекало печено јање на ражњу. Предсједник од велике радости није знао шта би друго, него вјечито нуткаше дописника да једе и ако је то било сувишно, пошто је дописник тако слатко јео, да је чак и учитељу апетит отворио.

По свршеном ручку, предсједник узне чашу, па поче као на крсном имену:

— Прву писмо и поцијасмо у добар час, другу у бољи час, а ову ћемо трећом, најбољом срећом у име Бога и свете живоначелне Тројице, која може, да нам поможе. Ми њу славили на земљи, а она нас и на небу и на земљи, ако Бог да... И у здравље нашега брата јар... (ту хтједе предсједник да дописника назове свакидашњим именом, али се на вријеме досјети и поправи) до ње, коме ни имена не знам, ама видим, да је поштени и богоугодни ришћанин (бојао се да каже Србин, јер то није по вољи оном „господину“). Елем, за његово здравље и за његове тврде главе. Бог му дао хајир и срећу и берићет, колико је воља, од милога Бога. . Здравствите!

И предсједник сам поче „многаја љета“, а учитељ прифати па диже, диже баш као механџијин пијевац, док једном не изиђе на висину, те се зацену и закашља.

— Ејвала учитељу! — викну предсједник. — Ваља ти грло Цариграда!

Па се и дописник развеселио, те почео да хвали предсједника и учитеља и општинаре.

— Само ми се не допада механџија, — рече.

— Инајет је он! — викну предсједник, — он је обаталио сву касабу. Начинио је нову механу, па свијет иде к'о Ђорав.

— А сипа вино у воду, — додаде учитељ.

— Хм, хм, — промрља дописник, — ама вам је и пош некако чудан.

— Убојица је оно! — рече предсједник. — А нема памети колик' говече... Е шта ћемо? Ђаво нам га је натоварио на врат, па га не можемо скинут'.

— Лијено, лијено, — вели дописник, — све ћемо ми научити памети! Нијесам ја аба даба учио један разред гимназије, један трговачке школе, а један богословије. Бог ми је дао памети, па знам шта ћу...

— И треба, брате, и треба! — вели предсједник, па сав сретан поче да грли и љуби дописника. А учитељу се опет нешто дало на пјевање, па почео од „Господи возвах“ а свршава са „Ангел вопијашче“... Једном ријечи, сви су били красно расположени.

VII

— Учитељу! Ево опет листа! — довикну предсједник једног јутра учитељу.

— Ђе је? — запита учитељ нестрпљиво.

— Ево га, ево, — кликну предсједник и из њедара извуче превијене и искушљане новине.

— Читај! — рече.

Учитељ отвори лист и одмах поче тражити допис из касабе.

И нађе га.

— Аха! Ево! — кликну, те поче читати.

Дописник је сада шутио о предсједнику, него је нападао механџију, који „деморалише“ свијет и сипа воду у вино, а нападао је и попа, који не мисли о цркви него о кавзи и који се одијева као ни један поп на свијету. Дописник је из пуних уста грдио и једнога и другог, па, шта више, сад се није клонио појединих израза, који се у књиге и не пишу, а који се и предсједнику и учитељу не необично допадоше, да су им се неколико пута од срца насмијати морали.

— Ејвала му крсту! — довикну предсједник, пошто учитељ све дочита. — То баш ваља! Баш ћемо одијети механџији, па нека види, мајчин синак, како ће од сада радити. Кад сам се ја од муке знојио, нек се, вала, и он мало озноји.

Па обојица пођоше механџији.

— Хоће се плахо зачудити, — вели учитељ.

— Ама како зачудити? Хоће, душе ми, свистути од муке! Није то шала 'вако га наринут' па још пред читавијем свијетом.

И ступише у механу.

Механџија је баш сједио на једној столици и климатао се, па како му, у задње вријеме, механа

не биваше пуна као прије, то се не мало зачуди и овој посјети.

— Да чујеш нешто! — викну предсједник с врата.

— Да видиш, што никад ниси видио! — додеде учитељ.

— Шта? — запита механџија, а не помаче се с мјеста.

Учитељ му прочита оно, што се на њега односи, па му онда погледа право у лице, да види: како је то упливисало на њ. Но, хвала Богу, на механџијину лицу није било ама баш никакве промјене.

— Шта велиш на то? — запита предсједник. — Чујеш ли, како те ружи?

— Тешко тору, за којим пси не лају, — одговори механџија и насмија се, као да је избацио Бог зна какву шалу.

Колико предсједник, толико и учитељ чудили су се овакоме понашању његову, али опет ни један ни други не знадоше шта да кажу.

Док и поп бахну у механу. Дошао човјек баш с рада, па сврнуо да попије коју чашицу.

— Баш ваља што си дош'о, — рече му предсједник.

— А што? — пита он

— Ево да видиш шта пише о теби онај јарац — дош'о... Да чујеш само.

— А шта пише? — запита поп.

Учитељ с мјеста поче да му чита. Поп је, из почетка слушао доста мирно, али кад дође до оних маснијих израза, у њему ускити, па трже лист из учитељевих руку и избуца га у сто комада.

— Е ја ћу се с њиме рачунати! — викну, па као луд полети из механе.

— Куд ће? — запита учитељ.

— Не знам, — одговори предсједник.

Но поп није чуо њихових ријечи, него је полети право дописниковом дућану. Дописник се случајно баш шетао туда, па како угледа попа, одмах се досјети јаду, те пође уз чаршију. Поп полети мало боље, а дописник, опазивши то, заобада се и потрча као јарац. И људи и жене и ђеца, све то излетило из дућана и кућа, па гледа за њима.

— Ово је поп звизн'о,* — рече неко.

— Јес' душе ми.

А попу баш у тај мах пало на памет, како је некад овако гонио на разбоју Турке, па му та мисао нову снагу дала, те изгледаше, да неће лако посустати. Но дописник је свакако био бржи. Онако мален и мршав ђипа жестоко, па чак је престао и да се окреће. На једноме мјесту паде му и шешир с главе, ама јадник није имао срца да застане и да га дигне, него онако гологлав трчаше даље.

И тек кад су се прифатили стране, поп поче малаксавати. Увиђе човјек, да са ђаволом не може лако на крај, па стаде и отхукну. Затим диже руку према дописнику и викну иза свега гласа:

— Ако те икад ђаво у касабу донесе, нећеш га више мајди зајевати.

Па се врати натраг.

На путу је сусрео и предсједника и учитеља и општинаре.

— Да их је триста, без пона ништа! узвикну предсједник. — Ејвала попо!

— Вала нам се више неће вратити, — рече поп једнако отхукујући од умора.

Предсједнику као да паде неки камен са срца.

— Фала ти, брате, кад нас курталиса од биједе, — рече попу, а по томе се окрену свима.

— Браћо! Хајдемо у механу!

*

Ово је било и прошло. Дописник се није повраћао у касабу, те је и опет све текло по староме. Истина, касабалије хтједоше, због неког чудног узрока, да промијену предсједника, те да поставе другога, али наш Игњо прилијепи се уз онога „господина“, те га под његовом заштитом није смио нико дарнути. Из захвалности, он је „господину“ уступио и школу, те сад на њој стоји табла са натписом *Pučka učiona*. Првашњи учитељ постао је „господинов“ писар, а нови учитељ, за кога нико није знао које је вјере, већ у велике бије ђаке у школи и више и на цара Душана. Стари поп отишао у некакво село, а дошао нови за кога се мисли да је врло паметан, јер он назива гусле и гуслање „будалаштином“, сељаке назива „смрдљивцима“ а касабалије „незналицама“. Но касабалије се на то никако не љуте, него се и даље као људи проводе у — механи.

И тако то све цвати и напредује, Бого мој, те се са пуним правом надати можемо, да ће потомци ових дичних отаца из касаве, славно осветити Косово.

— К Р А Ј —

ИЗ „ПРОЛЕТНИХ ЕЛЕГИЈА“

Кањице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна,
И нигде гласка ни од куд више.
И ноћ је тако тужна и сетна.
Па где је месец, што небом шета,
Звезде мале камо се скрише?
Зар слављин гласак изумро веће,
Зар ружа нема мириса више?
Зар, место јасне, звездане воћи
Са плавим сводом, сад свуда тама
Зар, место краса и миља њена,
Зар место свега — сад суза сама?
Кањице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна
И нигде гласка ни од куд више,
И ноћ је тако тужна и сетна.

Драгољуб

* Звизнути; каже се у Херцеговини кад и када мјесто полудити

ЈЕЛЕНИН МУЖ

Р О М А Н

НАПИСАО Бовани Верга

(наставак)

Он је у мислима одгађао тај тренутак ужасног искушења, као болесник, који не обзирући се на опасност да живот не изгуби, преклиње хирурга, да одгоди за сутра дан операцију, коју мора да изврши. Дошао је до убеђења да је боље причекати док служавка не оде. Али на једанпут се поче прибојавати, да се она не помоли на вратима, с котарицом у руци, и да му не рекне: — Сад идем! — Беше га страх, да остане сам са својом женом. Полако изиде из куће, шувајући се поред зида, да га не би сназила пиљарица или чизмар. У глави му је дупало, а срце је хтело препући од болова. Беше се упутно оној клуни Виле Реале, да ту седне и да се добро исплаче у свој рубад. Морао је да крије сузе, јер би се сваки смејао његовом јаду.

Ко би имао учешћа према њему? Ко би му веровао, да он своју жену љуби сад више но икада и да плаче не што је гневан, већ што зебе у срцу? Пролазио је улице, кроз које је обично ишао с Јеленом, посматрао је још из далека своју мирну кућицу, осветљену сунцем, у којој као да се ништа не беше променило. Прозори су били отворени као и обично и кроз њих се смешило сунце. Нанослетку се одлучи да иде кући. Беше већ време ручку. Јелена га је морала очекивати! Шта ће јој одговорити, ако га запита шта је узрок, те је задоцнио? Шта ће радети, кад га погледа у очи?

Из кухиње је допирао добар, пријатан мирис. Сто је био постављен. Јелена га је одиста очекивала, представљајући неку књигу и рече му само, да је министра хладна. Чезаре поче халацљиво јести, не дижући очију с тањира, правећи се да је гладан, покушавајући да ручак отегне да би одгодно тренутак, када ће служавка сто спремати и он сам са својом женом остати.

Јелена је била мирна као и обично. Њен муж би се овда онда тргао, кад би чуо њен тихи глас или се служавно срео с њеним бистрим очима. Осећао је инстинктивно да му је претварање одузимало велики део снаге, линавало га његовог права и мало по мало га догонило, да се пода судбини. Кад би Јелена знала, да је њено писмо од јутрос у његовим рукама, како да јој каже, за што је толико чекао с том раном у срцу? Како да јој говори о свом гневу и својој љубомори кад их је ујуткао онда кад су морале највећма да бесне?

Служавка распреди сто и узе му тањир испред њега и салвет с колена пре но што је и довршио с вечером. Јелена беше изишла на балкон. Мало после врати се и јави, да долази дона Ана и Камила. Чезаре дубоко уздахну.

Вече је пролазило суморно, у пркос несносном брбљању дона Ану, ведре Камилине мирноће, шкринања Робертвих цинела и апсурдних тврђења доп Либорија, који је у позно доба ноћи дошао по породицу.

Изгледало је као да се нека заједничка, неисказана мисао врти у главама свију, као да неки необјашњиви немир обузима све њих и као да их гени да што дуже остану

заједно. Чезаре је мислио: — Док будемо сами.. и желео је да тај тренутак што је могло био више одгоди. Осећао је како му се крв сваки час леђи, чим би разговор престао. Нанослетку устаде цела породица и пробави више од четврт сахата у предсобљу док су метнути шешири и док је једно другом рекло лаку ноћ. Служавка изиде да присветли на степеницама. Чезаре мишљане у себи: — Причекаћу док најпре легне служавка.

Ова се врати са свећом у руци, затвори врата и савива ходаче по собама тамо амо, да спреми што је потребно за ноћ. Кад је нанослетку отишла у своју собу, Јелена је већ била у својој постели. Чезаре очеку још неко време, док није умукнуо сваки шум у кући. Чинило се као да тражи речи, којима ће почети, објаснити узрок зашто је догле ћутао; све муке, које је од јутрос претрпео, све радости, које су се претвориле у болове, падаху му на ум једна за другом пред вратима те собе, где је Јелена толико пута наслоњала своју смеђу главицу на његова рамена. Он наслони чело на рагастов и плакаше дуго и горко, дрхтећи целим телом и загушујући јецање, да га Јелена не би чула. Она то не сме чути; он пред њом није више могао ни да плаче, није више могао да на њеним коленима да одушке својим јадима. Он беше муж, који више није љубљен, чије су сузе смешне.

Сутра! Морао је да чека до сутра. Сутра ће бити мирнији, те ће моћи да све бистрије оцени. Кад је чекао до сад, могао је да чека и до сутра и да јој покаже, да то не чини у пренагљености, већ после зрелог размишљања. Једна ноћ прође брзо. Али каква ноћ! У тој књижници! с главом подбоченом на руке! Колико мисли, колико успомена, колико визија, колико снова!

Кад би Јелена оназила, да он није легао, па би га потражила! Кад би отворила врата на књижници? Кад би погодила све, па дошла да му каже: — Чуј, ја сам невинна! — Или: — Љубим те још, љубила сам те увек. Опрости ми!... Опрости ми!

На прозорима забели зора, али каква бледуњава и суморна зора! Почивао је нов дан! Опет дан као и јучерашњи! с истим јадом, с истом неодлучношћу. Чезаре још није могао да изговори себи ону утешну реч: — Свршено је! све је свршено! Кад ће он моћи рећи, да је све свршено? Никад! никад! Па и онда кад би се одважио да се дочена с Јеленом, и онда не би било свршено. Па и кад би она побегла, па и кад би је најурно из куће, опет не би било свршено. Па чак и онда, кад би му рекла: — Јест, истина је; не љубим те више! — Јер је она живела још; она, од чијег се гласа сав потресао, чији је поглед продирао до дна његове душе; она с богатом, црном косом, белим рукама, дугим трепавицама, с руницама на образима, кад се смеши, с оном руком, која је подрхтавала кад је додиривала његову оно вече, кад га је она погледала оним сјајним очима; она, која га је ухватила за главу обема рукама, па га пољубила, која је шетала с њим испод поморанџи у Розмарини, која је још јуче нагињала с балкона бледо чело и гледала за њим, која је под срцем носила један део њега. — Ах! да је умрла, да ју је синоћ видео последњи пут под мртвачким покровом разбарушене косе, да јој је за увек скретио руке на грудима, он сам! да ју је могао пољубити у чело, с уверењем, да на том челу није никад било места за друге пољупце, да она није

нигад имала ни једне мисли, која не би била намењена њему!... Сунце је улазило кроз прозор на балкону у белу, чисту собицу. Он је опет видео оне лене дане, што их је у сиротињи провео, ону зору, што га је затицала у преписивању афата за адвокате, и Јелену која је спавала поред њега не знајући ништа. Он отвори балкон, који је гледао у море што се блистало на сунцу. Неколико путника долажаху од Имаколателя с ручним куферима; неколико кочијаша тераху коње, мали чамци обилазили су полако пристанишни фењер, онамо где се море пенушило сребрнстом и златастом пеном. Свуда је владала тишина и ведрина, које су му стезале срце и мало по мало га привлачиле, заносиле и уљуљкивале.

Било је тек шест сахата. Јелена је још спавала; није имала обичај да устаје пре девет. Чезаре осети потребу, да удише мало свежа ваздуха и да се мало прође. Кад се вратио, Јелена је већ била наредила, да јој се доручак донесе у њену собу, јер се вије осећала најбоље. Била је бледа, изгледала је уморна, неочешљана и још у собној хаљини. И не чекајући на његово питање, рече му:

— Мало сам слаба, али не мари. Уморна сам, јер сам ових дана мало спавала... Није ни чудо.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ИЗМЕНА БЕНЕ

— CORDELIA —

Смркавало се. Господин Делпијано, који већ почињаше осећати терет својих педесет година, дремао је с новинама у руци, седећи на наслоњачи поред камина, заогрнут домаћом хаљином, док се његова кћи и син, Ада и Алберто и снаха Рита забављаху за столом са троје малишана, веселих као зебе, са ружичвим образима и сребрним гласићима.

Најзад устаде Рита и рече окренувши се мужу:

— Алберто, учини ми љубав те принази ове вечери на дечицу. Ако ти се досади позови Маријету, јер имам посла с Адом у другој соби.

Деца кад чуше ове речи, какви беху враголани, чинише се као да се досећају чега се тиче; али не рекоше ништа, већ се припремише да мало ширеју и кличу са својим татом, као што је увек бивало, кад мама није ту, да им малчице попридржи узде.

Рита и Ада отидоше у добро загрејан и осветљен салон са зидовима и намештајем покривеним жутиим штофом, где је владао таки неред, да је ове вечери изгледао ва какву старудареву продавницу. На све стране кутије и завежљаји нагомилани без реда; а у средини собе, на столу покривену чаршавом белим као снег и сјајним као атлас, уздизало се дрво тако високо, да је допирало до таванице. Ово дрво што је пружало своје гране из једног зеленог бокора, стршило је до сјајних зидова и давало овом неуређеном салону неки фантастичан изглед.

Тајанствена заузимљивост што овлада женама, беше управо намера да спреме божиће дрво, да га украсе свећницама и огледалцима, како би обрадовале троје деце, која беху радост и љубав свију њих.

Рита је живела неку годину у Немачкој; видела је весеље и радост породица око божићег дрвета, па те радости не хте лишити своју децу ни за шта на свету. Хтела га је удесити што боље, то се овим занимала по давно, чинила је своје сопствене издатке, покушавала да погоди жеље своје дечице, и сва је била весела мислећи унапред како ће се радовати.

Чим уђе у салон, даде се са својом рођаком на посао. Удешавано и миловано њиховим ручицама, ово дрво мало помало доби одећу од светлуцавог уреса, од ишараних лоптица и од златних и сребрних трака.

Рита беше веома весела и блажена развијајући лутке и мислећи на радост што је припрема деци. Изгледала је као девојачка од петнаест година; и док их је привезивала танквим вршцама за гране на дрвећу, поче говорити:

— Шта ли ће рећи Адина, кад види лутку обучену у свилу, с црном косом, коју је толико желела? А како ће Пија бити задовољна кад нађе за себе бебицу, у лепој чипкама покривеној колевци! Ево коњића, лађице и војничког одела зи Еприка! Је ли, Ада, да је ова лутка врло крива? Кладила бих се да ћеш и сама уживати да је облачини; замишљам како те твоја братаница неће оставити на миру, ако не види да се ти по цео дан занимаш око њене лучице; а ти ћеш јој већ чинити по вољи.

Ада међутим одговори испрекидано у слоговима; радиле је живо да украси дрво, но беше веома озбиљна; са времена на време пушташе чо неки уздах, као да има какав терет на срцу, и та је њена туга стајала у необичном контрасту с њеним леним и свежим лицем од осамнаест година и с њеним живахним пословањем.

По кад и кад би допирали до њих дечји гласови, и Рита прекидаше два-три пута због њихове несташности свој посао, двоумећи се да ли да отиде и види од кога долази та вика.

— Ти можеш ићи, — рече јој Ада; — ја ћу довршити посао око дрвета.

— Али теби самој биће досадно а после заморићеш се кад се будеш морала пети горе.

— Иди, — додаде Ада, — јер докле год им ти не отидеш неће се смрити, а ја нисам ни мало уморна; кад после буду у постели, доћи ћеш да ми помогнеш у последњим припремама.

Рита не хте да јој се то понавља, и изиде из собе. Ада је међутим живо желела да остане неколико тренутака сама у соби; осећаше на себи неки терет, извесну меланхолију, због које јој падаше тешко, кад мора говорити, одговарати или гледати пред очима ма кога веселог.

Ове вечери имађаше једину потребу да остане на само са својим мислима; и збиља, радећи и даље свој посао, ум јој отпоче лутати. Мислила је на прошлу годину, на овај исти дан, кад њен бабо беше дошао кући и рекао им:

„Сутра ће доћи један стривац да проведе Божић са нама; то је младић један из Берлина кога ми је препоручио један мој пријатељ. Од богате је породице, занима се уметношћу и дошао је у Италију да проучава споменике и да се диви природним лепотама. Беше ми жао гледати га тужна, с мишљу да ће провести дан тако усамљен, сам самцит у хладној соби у гостионици, без и једног пријатељског лица поред себе. Понудио сам му једно место за нашим столом и један кутак крај нашег огњишта.“

Ову вест она не беше примила радо и Рита бејаше с тога зловољна. Туђин кога и не познају, похода баш тога дана посвећена домаћем увесељавању, чињше им се да је дошао да унесе мало хладноће, мрза, у њихово празновање, — али ничим не показаше своје негодовање господину Делнијану, који је, вајзад, глава куће и има права позвати кога хоће.

Господин Фридрих Клајн, — тако беше име туђинцу, — није помутво ни вајмање радост тога дана: пре ће бити да је био допринео и свој део веселости. Говорио је врло лепо талијански, имао је одлично понашање и нежне осећаје; беше се одмах спријатељио с децом, којој напеклања слаткиша и лостина, а хтео је да га зову Фриц, јер га то подсећаше на његов далеки дом. Понашао се затим љубазно са свима, хвалио Италију и њене становнике, причао о неким обичајима своје земље у те дане, приповедао оштрумне и допадљиве анегдоте. Одиграо је једну партију шаха с господином Делнијаном, који је страстан играч. У опште умео се понашати тако љубазно, да пре но што се село и завршило било, Алберто га називаше пријатељем; господин Делнијано и Рита беху рекли, да се надају да ће га често још вађати, а деца му се умљавашу, зовући га по својем децјем изговору *даги Фриц*.

Зато им је при подаску рекао: „Учинили сте да заборавам, да сам далеко од своје куће.“ —

Ада се опомињала свих ових ствари, као да су се догодиле пре једног дана; затим се сећаше да им је господин Клајн свраћао на обед неколико пута много је вечери прошло у његово друштво, забележио јој је много ласкавих записа у њен албум, учео ју је да игра шаха, па се једном лако и да га победи. Она најзад нађе, да је она зима прошла врло брзо.

Затим мишљаше на лене шетње, које су чинили у пролеће и у лето с њим у околна поља; сети се колико пута, док Алберто и Ада беху заостали забављени око дече, готово и не знајући нашла би се за неколико тренутака напред са господином Фридрихом. Шта су говорили тада? Не опомиње се, говорили о свему и ни о чему, трчали преко брдских стрмени и брали цвеће.

Он је вазда брао цвеће поменак, које називаше својим најмилијим цвећем: *не заборави ме*. А и њој се чинило као да никад није волела другог цвећа, до овај смерни плави цветић; и њега је везла на везовима и метала међу лишће у књигама. Сети се затим како су у овим шетњама путовали и лутали умом по азуриим пољанама као њихво омљено цвеће и били кад и кад тако заборављени од самих себе и од света, и бивало би јој веома неправдо кад би их њена рођака, достигавши их трком, скидала са њихових поетских висина у стварност живота.

Али се још више једила, кад примети да се Рита отпоче понашати мало хладније према господину Клајну; кад људи предлагају позвати га на ручак или правити излет, ова увек даваше глас против, наводећи у оправдање, како је деца потребно у слободи играти се и лармати без устезања због људи, који не би били из породице; затим у јесен, кад су били летњиковцу и позвали све пријатеље, господин се Фридрих није дао видети, и не виђаше га ни пошто се беху вратили у град. То јој причњаваше неказану муку, не умеде себи објаснити ову промену а не усеђиваше се да упита.

С рођаком је била вазда у слози и волела ју је као сестру, љубљаше децу а особито Адину која јој беше кумче, и сматраше је као своју кћер; али не мога опростити Рити овај њен поступак према Фридриху, не мога а да не мисли често: „Она је себична, разуме се, има мужа и дечицу, па не маји за друге забаве; али за брба беше велика утеха одиграти коју партију с господином Клајном; па и за мене беше мало разноликости у моме тако монотону, тако тешку, свакидашњем животу.“ — Кад би мислила о овоме, ожалостила би се, а сузе би јој наваљивале на очи. —

И баш овога дана у очи Божића помишљаше на то више него што је хтела; мислила је да се расеје послујући и до сада је само облачила лутке, приправљала кутије са посластинама и извезла поменке: *не заборави ме*. Оде затим у постељу и не склопи очију целе ноћи. Сутра-дан не могаху је развеселити ни љубазности њене братанице, која је запиткиваше да ли зна шта јој је донео мали Бога оне вечери. Па јој рече да већ зна ко им је дао поклоне: да то беху дота, тата, мама и њена тетица, јер је већ видела дрво кроз кључаницу на вратима, али да то никако није казала својој браћи; — а све јој ово говораше с умљавашњем обасипљући је небројеним пољунцима.

Али Ада ма колико да је хтела да изгледа весела овог дана није то могла постићи; и, кад не би наљутила баба, остала би била цео дан затворена у својој соби.

Деца скакутаху, причаху једно другом на уво — та и она имају неких својих тајни! Рита иђаше тамо-амо са тајанственим изразом. Господин Делнијано и Алберто говорашу лагано ниским гласом, тако да у сред свију њих остаде она скоро усамљена, и може се рећи да је провела овај дан гледајући на ноће кроз окна и посматрајући вранце како скакућу по снегу што је покривао кровове кућа.

Кад би у вече, запитана снаху, хоће ли јој помоћи да зчнали свећице на дрвету.

— Не, остави ти, ја ћу отићи; припази кад-кад на децу и спреми се да будеш весела за тренутак кад будемо сви улазили у жути салончић.

И доиста после по сата врати се велећи да је све у реду. У то се вратише и господин Делнијано и Алберто; врата се отворише и блесак од свећа суну из салончета, претвореног данас у храм весеља.

Малишани отрчаше напред плескајући својим ручицама, и узвикујући од чуда, кад видеше њима намењене ствари, које су толико желели, привезане за гране овога чаробног дрвета. А није ту било дарова само за децу, већ и за сва лица у породици.

И Ада, усред веселости што ју је окружавала, заборава за један тренутак на своје јаде, и приближи се углу стола, где беше написано њено име над једном хрпом дивних ствари. Оно што јој паде у очи, беше кутија од плаве кадиве, на којој стајаху златна почетна слова њена имена. Отвори је грозничавим покретом и нађе унутра прстен са украсом облика *шусотис*-а плаве боје, сав украшен бриљантима, и једну забелешку на којој беше написано *Фриц својој заручници*. Њено лице мењаше боју два-три пута док је отварала кутију, а сад остављајући је на месту рече:

— Не могу да верујем: неко се хтео шалити са мном; али је то рђава пала и пада ми тешко. — И бризну у плач.

— Ти мислиш да би се ко хтео шалити с овим стварима, — рече јој господин Делијано. — Но умири се, то је Рита учинила: било би сувише дугачко да ти све испричам. Видиш, она је умела прочитати у твоје и у Фрицову срцу, али то није било доста. Требало је да и његови родитељи буду задовољни, и она се живо заузимаше за твоју срећу. Преко својих родитеља у Немачкој могао је добити пристанак породице Клаја да те приме за своју кћер. Сад се очекује само још твој одговор.

— Али Фриц? — запита Ада, назвавши га први пут именом, које му је већ хиљаду пута давала у своје срцу.

— Докле ствар не буде извесна, не пристоји се да долази у кућу. Сад само очекује твој знак, па да се појави. Чим пристанеш примити прстен, запалићемо свеће у великој сали, и то ће бити знак да може доћи у нашу средину.

— Не, да ме не види овако узбуђену! чекајте док се умирим. — рече Ада, док јој је срце куцало тако јако, као да би хтело искочити, и поче бријести сузе. Затим се обрте снаси, и паде јој на груди: Рита моја драга, хвала ти, рече јој, — како си добра! А ја сам међутим мислила — била сам неправедна, опрости ми! И ти, Алберто, сви сте тако добри према мени... ја то не заслужујем... — И, грлећи и љубећи децу, која јој се беху приближила, додаде: — Сад осећам како ће ми бити тешко да вас оставим.

Међутим Рита, која беше узела из кутијце скупоцени прстен, држала га је пред рођакиним очима да блешти и сија, док јој је ова захваљивала осмехом, и посматрала оне цветиће који су јој казивали тако много, — одскочи кад чу иза себе један познат глас:

— *Дакле моја за навек!*

Она не имаде снаге да одговори, за њу одговори уздрхтао ручица њена, коју држаше у рукама Фрицовим.

А како је он могао дознати њену одлуку?

Била је то Адина, која је све схватила. Не говорећи ником ништа, искраде се из салончића и отиде да нареди послуги, да припали свеће у великом салону, и тиме учини да дође Фриц, који је познавао тајну, којом учини да увек буде весела њена добра теткаца.

Свет. А. Поповић.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Из позоришног света. Један фељетониста, приказујући ћерцицу знамените глумице Режан, пише ово: Многи глумци које на позорници виђамо, може бити већина њих су позоришна деца. Постоји једна стара изрека: ко подере пар обуће на позорници, остаје глумац за све време свога живота баш да га судбина одгурне и на друго поље рада. Позоришна деца одрастају иза кулиса и већином припадну сасвим позорници. Зашто да се старају за други положај у друштву кад су већ ту? У цуном смислу речи та деца олако изуче глуму. Све што виде и чују врти се око позоришта, о њему само и мисле. А има и дејких улога, па брзо остваре своју замисао. Дечје улоге су често пута врло важне, нису увек мале, па скопчане су и са тешкоћама. Друга деца, која нису на позорници као код своје

куће, која не знају како се даје нагласак, како се на позорници иде и стоји, неби могла улогу савладати; али позоришна деца играју је изврсно, а по неко пожање и одобравање публике и зарана стече гласа. Ту децу ретко одвајају од позоришта, она одрастају и остају у њему и доцније играју улоге својих очева и матера; али *ретко бивају велики уметници*. За чудо да се деца, која су из малена удисала позоришни ваздух, која су имала прилике да изблиза посматрају вештину играња, — не одликују бој зна каквом вештином у игрању кад одрасту! Од куд долази то? Ја мислим да је узрок тој појави у томе, што су глумци те врсте још у детињству навикнути да сматрају глуму као *занат*; а за то, што су томе занату вични још из детињства, они мисле да су тиме постали и вештаци па се у правој вештини играња никако и не усавршавају. Они сматрају за излишно да се дају учити од знаменитих учитеља, будући увек будаластог веровања: да већ знају све оно чему би их учитељ могао научити. Има и изузетака, као што је Клерон, незаборављена звезда француског позоришног неба, коју је мати и родила на позорници, и Амелија Шенкен, украс дворског позоришта у Бечу, која је ступила на позорницу већ у четвртој години своје младости. Има дакле и позоришне деце која су постала великанима; али већина је „средње каквоће“, што значи да нису добри глумци. То је правило.

Стара прича. — После потона, кад се лађа Нојева зауставила на брду Арарату, изиђе праотац Ноје из лађе, па погледавши око себе разливено море повика:

— О, Господе! Ову водурину, где се талика сваковрсна животиња подавила, ја не могу пити јер је погана!

На једанпут се обрте пред њим аићео и посади виноградну лозу па је поче заливати најпре крвљу јагњећем, онда лавовском, па најзад свињском.

— Шта радиш то? унига га Ноје чудећи се.

Аићео му одговори:

— Сок ове биљке има три својства и то својства ових животиња: ако напијеш једну чашу, бићеш умиљат као јагње; ако напијеш две, бићеш снажан и одважан као лав, а напијеш ли три и више, бићеш као и свиња, ваљаћеш се по блату.

Поглед. — Поглед је немим говор љубави, т. ј. језик срца. Пошто жене не могу лако да забздају свој језик, онда оне говоре овим другим језиком и онда, када срце не могу да обуздају.

Слепци. — Један заједљивац прође поред двојице проејака — слепца, па им рече: „Ево вам!“ али им ништа не даде. После два минута ухватила су оба слепца, један другог, за кике, мислећи, да један од другога крије добивену милостинју.

Срце и муња. — „Ја се веома плашим од муње!“ рећи ће једна лепа дама. — „Није никакво чудо“, одговори јој један одбијени љубавник, „ваше је срце од челика“.

Добро пиво. — „Но, зар то није врло добро пиво, зашта кафеџија свога госта, који је поручио флашу пива. — „О да“, одговори овај, „вода би била довољно јака, када би у њој било повише пива“.

Коресиоденџија. — Један сељачић отиде у варош на обућарски занат. Кад је полазио, мати му је рекла, да јој чешиће шаље писма. Једном виде он код једног чиновника повише писма, на му рече: „Драги господине, мати ми је казала, да јој с времена на време шаљем писма; хоћете ли бити тако добри, те да ми поклоните једно писмо, које вам више није потребно.“

ПОШАЛИЦЕ

Прави Брат. Један је младић научио са свим природно да подражава магарца. Једном је његова сестра била у гостима, па баш кад су били при ручку, уђе у авлију један прави магарац и поче давати од себе гласа. На то ће рећи сестра тога младића: „Ха, ето иде и мој брат!“

Кинеско позориште. — Кинеским глумцима иде много боље, него ли европејским. Познато је, да у Кини посетиоци позоришта једу у самом позоришту. Кад им се допадне ова или она сцена, они, као знак допадања, место пјескања, шаљу на бину пуне чиније. Глумци једу, захвале се и играју поново.

Добар одговор. Један министар нападе једном љутито свога секретара:

— Како то — рече му — да ви ваше ствари уређујете па вам све иде да боље бити не може; а државне што их ви уређујете, све зло и наопако?

— Па ето како — рече секретар. Моје приватне ствари уређујем ја по својој памети а државне по вашим заповестима.

Бог зна. — Сретну се једног јутра писар и практикант. Овај други имађаше на леђима нов капут.

— Браво! — рече писар. Кад си правио тај капут?

— Нисам га ја правио него мајстор — одговори практикант.

— Али ти си га платио.

— Ни то није истина.

— Али ћеш га платити.

— Сам Бог зна је ли и то истина!

Утега. Један сиромашак опно се толико да већ нићи није могао, него се скљуси напред улице. Прођоше неки поред њега па осетивши онај силни задах ракије, повикаше:

— Пхи! ала се овај опно!

— Па шта ћете више! — рече пијани — Ја јесам до душе сиромашак човек, али да сам милионар, опет не би могао пијанији бити!

Не зна човек. Сретну се дужник и поверилац и овај последњи рече:

— Па Никола брате, већ је прошло две године како сам ти дао оних 100 динара. Кад ћеш ми вратити?

— Којешта! — љутну се Никола. Шта знам ја; зар сам ја пророк?

Смешан оглас. — Сматрам за дужност, да јавно овим путем изјавим своју благодарност ономе грубијану, који ми је у недељу, без икаква разлога и узрока опалио шамар.

ИСПРАВКА

У прошлом броју „Звезде“ у некрологу пок. Миловану Т. Јанковићу седми ред у првом ступцу треба да гласи овако:

мушка част, истински либералан, *духом богат и креџак*, а шести ред у другом ступцу:

пок. чика — Милован бавио се и Српском Књигом.

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Недеља, 17. октобра. Дневна представа: *Роберт баво* драматисана легенда у пет чинова, са певањем, написао Карло Холтај, превео с немачког Ђура Бошковић. Музика од Јенка. — Вечерња представа: *Птичар*, оперета у три чина, од М. Веста и Л. Хелда. Музика од Карла Целера.

Уторник, 19. октобра: *Ало! Ало!*, комедија у једном чину, написао Пјер Валдањ, превод с француског. (*Први акт*).

— *Јованџини сватови*, шаљива опера у једном чину, написали Мишел Каре и Жил Барбије, превео с француског Никола Ј. Мариновић. Музика од Виктора Маса.

Четвртак, 21. октобра: *Бегмонт*, трагедија у пет чинова, од Гете-а, превео Мих. Р. Поповић. Музика од Бетовена.

Субота, 23. октобра: *Гаврани*, комедија у четири чина, написао Анри Бек, превео с француског Јов. М. Ј. (*Први акт*).

Недеља, 24. октобра: Дневна представа *Агнеша*, позоришна игра у три чина, с певањем, написао Шандор Лукачи, превод с мађарског. Музика од Ерка. — Вечерња представа: *Гаврани*.

Садржај: „Роб и булбул“, (песма). — „Дописник из касабџе“ (српска). — „Из Пролетних елеџија“ (песма). — „Јеленим мрж“ (наставка). — „Изменијење“. — „Занимљиве ситуџице“. — „Пошалице“. — „Исправка“. — „Репертоар народног позоришта“.

Власник: Ст. М. Веселиновић, — Штампарија Свет. Николића Об. Вен. Бр. 2. — уредник Јанко М. Веселиновић